

ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK ÖNÁLLÓ TÖRTÉNETALKOTÁS ÉLMÉNYE

Ágnes MAGYAR¹

Abstract

In this study, I present the results of a research which I carried out by pre-school teacher students. The aim of the research was to investigate attitudes towards the creation of own texts. I was interested in whether the attitude towards writing for pleasure could change as a result of a task in which students could experience the phases and mechanisms of creating an independent writing, from brainstorming to multiple revisions and the final version. The theoretical background of the research is the process-based writing concept based on cognitive psychology. During the project I used creative writing techniques such as writing on external impulse and associative methods. The results show that the participants, who were initially unmotivated and lacked routine in independent text-writing and creative story-telling, gained a sense of achievement, confidence, writing courage and creative drive through the project.

Keywords

creative writing, writing attitude, process based writing, writing for pleasure, creating on musical impulse

BEVEZETÉS

Tanulmányomban óvodapedagógus hallgatók körében végzett kutatás eredményeiről számolok be, melyet egy projekt megvalósítása során, a játék a művészetekben kurzus keretein belül végeztem. A kutatás célkitűzése – az óvodapedagógus szakra járó hallgatók produktív fantáziájának fejlesztése, önkifejezésének bátorítása, a kreativitásuk kibontakoztatása, alkotókedvük növelése, valamint szóbeli és írásbeli kifejezőkészségük javítása – megvalósult. A projekt hozzájárult a hallgatók módszertani eszköztárának bővítéséhez, a komplex személyiségformálást szem előtt tartó szemléletmód elmélyítéséhez, kézzelfogható eredménye pedig egy, a hallgatók által írt és illusztrált mesegyűjtemény, valamint ugyanezen történetek digitális változatai.

ELMÉLETI HÁTTER

Az óvodapedagógus kulcsszerepe az anyanyelvi, irodalmi és kommunikációs kompetenciák fejlesztésében

Az anyanyelvi-kommunikációs képességek fejlesztése az óvodai nevelés minden szintjén jelen van, kötetlen és kötött, spontán és tervezett formában egyaránt. Egyik lehetséges kontextusa az irodalmi nevelés és a hozzá kapcsolódó módszerek és tevékenységformák. Az

¹ Dr. Magyar Ágnes, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Nyelv- és Művészeti Nevelési Tanszék, egyetemi adjunktus, magyar.agnes@uni-eszterhazy.hu

óvodapedagógus szerepe meghatározó, feladata a komplex személyiségfejlesztés, mely alapos tervezést igényel, és egy jól strukturált, összefüggő rendszert kell, hogy alkosson. Az anyanyelvi nevelés az élet minden területére hatással van, az iskolai teljesítmény egyik legfontosabb alakítója, a tanuláshoz, az íráshoz és olvasáshoz szükséges készségek megalapozója. Az óvodapedagógus fejlesztő tevékenysége a nyelvi-kommunikációs rendszer minden szintjén (fonológiai, grammatikai, szemantikai és pragmatikai) érvényesül [1]. A gyermekek eltérő képességekkel, jártasságokkal, attitűddel és szokásrendszerrel érkeznek az óvodába, ezért az óvodai nevelő tevékenység döntő fontosságú a hátrányok leküzdése és a különbségek kiegyenlítése szempontjából. Bernhardt [2] kiemelten fókuszál a szülői bevonódás és intervenció tekintetében is a kommunikációs nevelés terén előforduló különbségekre, továbbá felhívja a figyelmet az óvodapedagógus speciális feladataira a nemzetiségi, valamint a gyermekvédelmi (örökbefogadó szülő vs. nevelőszülő mint partner) aspektus vonatkozásában. Az anyanyelvi képességek egymással szoros kölcsönhatásban állnak, transzferhatás figyelhető meg köztük, ezért ha az egyik területen elmaradás vagy épp kiemelkedő fejlettség tapasztalható, az a többire is hatással lesz. A rendszeres gyakorlás, a beszédkezdő felkeltése és fenntartása, a literációs kultúra közvetítése, az óvodapedagógusi minta mind elengedhetetlen feltételei az anyanyelvi nevelésnek. Ezért az önfejlesztés, a változatos módszerek alkalmazása, az innovatív, kreatív technikák és eljárások ismerete, a szakmai repertoár bővítése az óvodapedagógus részéről folyamatosan szükséges.

Az olvasási és a szövegalkotási attitűd átalakulása

Dobozi [3] tanulmányában tanítványai irodalomórákon és irodalmi művek iránt mutatott érdektelenségének okát keresi. Keserűen állapítja meg, hogy a fiatalok nem ismerik a befelé figyelés csendjét, felgyorsult élettempójuk nem teszi lehetővé, hogy akár napi egy vagy fél órát is egy helyben maradván koncentráljanak, folyamatosan újabb és újabb ingerekre vágnak. A diákok személyiségének ilyen módon alakulását Dobozi a média hatásának tudja be. Meglátása szerint tanítványai már nem az édesanyjuk által olvasott esti mesére szenderedtek el, hanem a televízió hangzó és vizuális effektekből gazdag képáradatán. Inkább ismerik a reklámszövegeket, mint a gyermekmondókákat. Kedvelt mesefilmjeik a felnőtteknek szóló akciófilmekkel mutatnak rokon vonásokat, míg a régi magyar rajzfilmek lassított felvételenként hatnak számukra. A gyermek- és ifjúsági irodalom klasszikusai számukra fogyaszthatatlan betűáradat, a napi- és hetilapok olvasása részükről kimerül a bulvár- és pletykalapok fogyasztásában. Az iménti jellemzés tükrében nem meglepő, hogy a tizenéves tanulók viszonya nemcsak az olvasáshoz, hanem az íráshoz is ellentmondásos. Fogalmazásaik nyelvi minőség, stílus, felépítés és szövegkoherencia szempontjából csapnivalóak, keveredik bennük a tankönyvek nyelvhasználatának utánzására való törekvés a korosztály sajátosságának tekinthető, mindent leegyszerűsítő nyelvhasználattal. Dobozi gondolatait azért idéztem hosszán, mert az általa leírtakat tapasztalom az egyetemi hallgatók, leendő pedagógusok körében is.

A kutatás problémafelvetése, célkitűzése

Az óvodapedagógus képzés keretében jellemzően anyanyelvi, irodalmi és kommunikáció nevelés módszertana tantárgyakat tanítok. Ezekben a kurzusokon célom az óvodapedagógus szakos hallgatók anyanyelvi és kommunikációs képességeinek fejlesztése, irodalmi műveltségük szélesítése, módszertani repertoárjuk bővítése, a komplex személyiségfejlesztést célul tűző pedagógiai szemlélet megerősítése. Tapasztalom, hogy sok esetben bátortalanul

nyilvánulnak meg szóban, az írást fárasztó tevékenységnek tartják, nincs rutinjuk a szereplésben, idegen tőlük a önkifejezést, a saját hangjukon való megszólalást igénylő szituációkban való boldogulás. Az óvodapedagógusi létnek azonban elengedhetetlen velejárói ezek a készségek, épp ezért tűztem ki célul egy projekt keretén belül olyan komplex képességfejlesztést, amely a stresszfaktor minimalizálásával enged teret az önkifejezésnek és a saját hang megtalálásának, a sikerélmény megtapasztalásának, ugyanakkor az óvodapedagógusi munkába is beemelhető, alkalmazható, továbbfejleszhető. Ez a célkitűzés lett az alapja a kutatásomnak, melyet a játék a művészetekben kurzus keretén belül valósítottam meg. A hallgatók a kurzus folyamán zenei impulzusra előbb asszociációkat gyűjtöttek, majd rajzoltak, ezt követően pedig egy történetet (mesét) írtak és osztottak meg a társaikkal. A meséket többször is átdolgozhatták, tökéletesíthették, majd annak egyes jeleneteit szintén saját kezűleg megformázva, majd lefotózva egy kisfilmmé állították össze, tehát végül minden résztvevő elkészítette a meséből készült digitális történetét is.

A kutatás során alkalmazott íráskonceptió, technikák és szemléletmód

Kutatásom elméleti háttéréül a folyamat alapú íráskonceptió és a hozzá kapcsolódó, azt támogató metodikai eljárások szolgálnak. A folyamat alapú írásstratégia a kognitív pszichológia nézetein alapul. A kognitív pszichológia fogalmazásmodelljeit (Flower – Hayes [4], de Beaugrande [5], Bereiter [6], Bereiter – Scardamalia [7]) Molnár [8] és Magyar [9–10] publikációi részletesen ismertetik. Az íráskonceptió főbb jellemzői között meg kell említeni, hogy a hangsúlyt az írás folyamatára helyezi, nem pedig a produktum adott időn belüli létrehozására. Teret enged a tervezés és az átdolgozás szakaszának, a megformálás rész a legkevésbé hangsúlyos, a szöveg első változata inkább piszkozatnak tekintendő. Ez az elv kutatásomban is érvényesült.

A szövegalkotás során a kreatív írás módszerei közül az asszociatív írás és a külső impulzus hatására történő írás technikáit alkalmaztuk. Ezeket a kategóriákat Ingrid Böttcher [11] alkotta meg, további négy típussal együtt. Ezek a nyelvi játékok, az előírások, minták és szabályok szerint történő írás, az irodalmi szövegekhez kapcsolódó írás és a kreatív szövegekkel való továbbdolgozás. Az asszociatív írás lényege, hogy a hallgatók egy fantáziautazáson vesznek részt a tanár útmutatásai alapján, amihez jelen esetben a külső impulzust a zene jelentette. A zene mellett vagy azzal együtt ötvözve is a különféle, adott szempontok alapján kiválasztott filmek mind anyanyelvi, mind idegen nyelvi fejlesztés esetében szintén alkalmasak a szabad asszociációkra építő feladatokra és a kreativitás segítésére oldott környezetben [12]. Haase [13] is a kreatív írás fontos feltételének tartja a stresszmentes környezet megteremtését. Ez annál inkább megvalósul, minél inkább lehetőség nyílik az egyéni kibontakozásra (nincsenek időbeli és terjedelembeli korlátok, biztosított a szabad témaválasztás stb.), ebben pedig a tanár szerepe a meghatározó. A folyamat alapú kreatív írás egyik fontos összetevője még az alkotások megosztása, a tapasztalat-, élmény- és véleménycsere a résztvevők között, valamint az önreflexió és a reflexiók, melyek mentén az írások javíthatók, átdolgozhatók. Formatív értékelésre számos ponton lehetőség van az alkotási folyamat során, ami pozitív hatással van a kommunikáció, a kritikai gondolkodás, a kreativitás és a kooperáció fejlődésére. Az alkotás szellemében zajló órák élményszerűbbek és maradandóbbak, az írás révén javulnak a résztvevők tanulási stratégiái és személyiségük is gazdagodik [14].

AZ EMPIRIKUS KUTATÁS

A kutatás körülményei

A vizsgálat időtartama két hónapot ölelt fel a szorgalmi időszakban, 2023 március–áprilisában. A kutatási mintát nappali (N = 7) és levelező (N = 25) tagozatos óvodapedagógus szakos hallgatók képezték, akik a játék a művészetekben kurzus keretében, egy több részfolyamatot felölelő projektfeladat keretében készítették el egyedi történeteiket, és jelenítették meg azokat különböző eszközök segítségével. A projekt elnevezést tanulmányomban a kutatásom szinonimájaként használom, hiszen egy több héten keresztül zajló folyamatról van szó, melynek során kvantitatív és kvalitatív adatgyűjtést végeztem az egyes részfolyamatokról, valamint az egész projekt értékeléséről. A projekt szakaszai a következők voltak: első alkalommal a résztvevők egy általuk nem ismert zenét hallgattak meg négy egymást követő alkalommal. A zenei impulzusra asszociációkat gyűjtöttek, amiket előbb verbálisan, majd vizuálisan is megjelenítettek, és hatásukra egy történet bontakozott ki a fejükben, amit aztán le is írtak (a vizsgálat ezen fázisáról bővebben l. [15]). Az így keletkezett szövegek lettek a mesék első verziói. A résztvevők megosztották egymással a történeteiket és a hozzájuk kapcsolódó illusztrációkat. Reflektáltak saját írásukra és meghallgatták társaik és tanáruk reflexióját is. A visszajelzések és az önreflexiók alapján átdolgozták, javították a szövegeket, így a következő konzultációra már elkészült azok második változata is. Ezeket ismét megosztották egymással, és az újabb reflexiókat követően végezték el megint a korrekciókat, majd véglegesítették a szöveget. Ezután következett a jelenetek megformázása valamilyen saját kezűleg készített (pl. gyurma, festmény, rajz, báb, szövet, filc stb.) illusztrációk révén, majd az egyes jelenetek fotózása. A fotókból képsor készült, amit a hallgatók saját hangjukkal narrálva, esetleg zenei aláfestést alkalmazva elkészítették saját történeteik digitális változatát is. A kutatásom kvalitatív része a projekt egyes fázisaiban elkészült alkotások elemzését, míg kvantitatív része a projektet záró kérdőív adatainak feldolgozást és elemzését jelenti. A projektet komplexen egy másik publikáció [16] ismerteti, jelen tanulmányban a kérdőíves vizsgálattal kapott eredményeknek azt a szegmensét elemzem, amely az óvodapedagógus szakos hallgatóknak az írásbeli szövegalkotáshoz való attitűdjét, annak változásait, valamint a projekt során a saját szövegükhöz való viszonyát, az írás során megélt attitűdöket, tapasztalatokat és véleményeket állítja fókuszába.

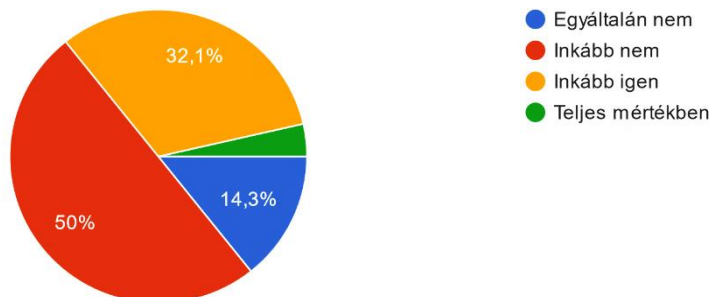
A KUTATÁS EREDMÉNYEI

Az óvodapedagógus hallgatók szövegalkotási szokásai és attitűdje a vizsgálat előtt

A kérdések egy része a vizsgálatot megelőző szövegalkotási szokásokra irányult. Érdekelte, hogy mennyire számít kedvelt elfoglaltságnak az óvodapedagógus hallgatók körében a saját öröme történő szövegalkotás. A válaszokat az 1. ábra szemlélteti. A válaszadók közel kétharmada nem szeret írni: a hallgatók fele inkább nem, 14 százalékuk egyáltalán nem kedvelt kategóriaként nevezte meg a szövegalkotást. Egyetlen válaszadó jelölte a teljes mértékben lehetőséget, míg a kitöltők egyharmada az inkább igen választ adta. A szövegalkotáshoz való attitűd tehát nagyobb részt elutasító volt a megkérdezettek körében a projektfeladat elkezdése előtt.

Mennyire szeretsz kedvtelésből, saját örömeidre, szabadidődben szöveget alkotni, írni?

28 válasz

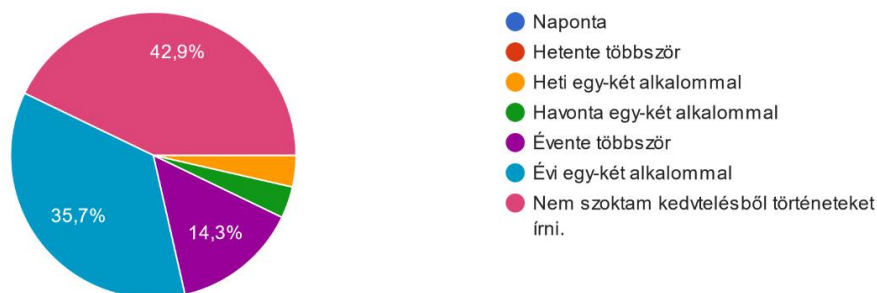

1. ábra: A kedvtelésből történő szövegalkotás kedveltsége a válaszadók körében

Ezek után nem meglepő, hogy a kedvtelésből, saját örömeire szolgáló szövegalkotás gyakorisági mutatói elég alacsonyak az óvodapedagógus szakos hallgatók körében. A játék a művészetekben kurzust megelőzően saját bevallása szerint a hallgatók 57 százaléka írt már saját örömeire, kedvtelésből szöveget, míg 43 százalékuk nem próbált önállóan szöveget alkotni korábban. Részleteiben elemezve (2. ábra) a legtöbben, a megkérdezettek 43 százaléka azt a választ adta, hogy egyáltalán nem szokott saját örömeire szöveget alkotni. Valamivel kevesebben, 36 százaléka jelölte az évi egy-két alkalommal történő gyakoriságot, 14 százalék évente többször ír, egy hallgató havi egy-két alkalommal, és egyikük heti egy-két alkalommal alkot kedvtelésből szöveget; utóbbiak azok, akiknél ez a tevékenység rendszeresnek tekinthető.

Amennyiben szoktál kedvtelésből kitalált történetet alkotni, milyen rendszerességgel fordul elő, hogy írsz?

28 válasz

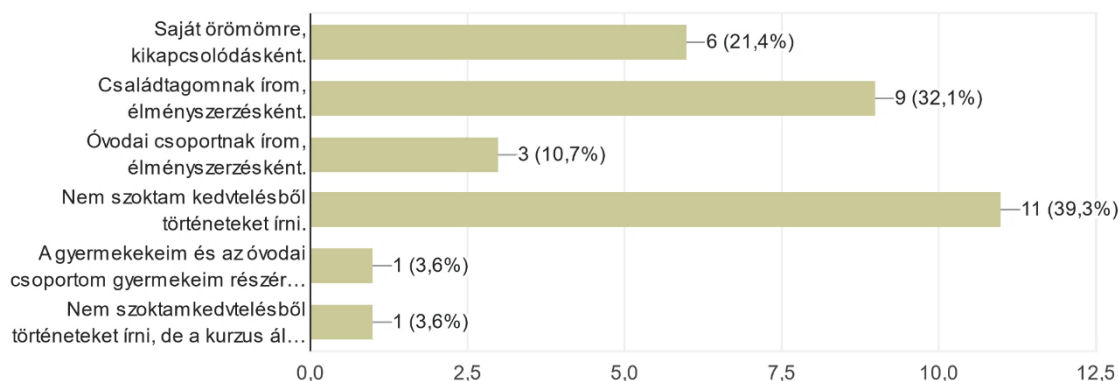

2. ábra: A kedvtelésből történő szövegalkotás gyakorisága a válaszadók körében

Megkérdeztem a hallgatókat arról, hogy milyen céllal alkotnak történeteket. Válaszaikat a 3. ábra szemlélteti. Azok, akik szívesen írnak saját szövegeket, jellemzően valamelyik családtagjuknak szánják élményszerzőként (32 %), illetve saját örömeikre, kikapcsolódásként (21%) alkotnak. Olyan is akad a válaszadók között (11%), aki az óvodai csoportjába járó gyerekeknek írt már, és az egyéb válaszok közt olyan visszajelzés is érkezett, hogy az illető nem szokott kedvtelésből történeteket írni, de a kurzus hatására kedvet kapott hozzá, és a jövőben szeretne. A legtöbb válasz (39%) ennél a kérdésnél is arra a lehetőségre érkezett, hogy nem szoktak kedvtelésből történeteket alkotni.

Amennyiben szoktál kedvtelésből történeteket írni, milyen célból teszed?

28 válasz

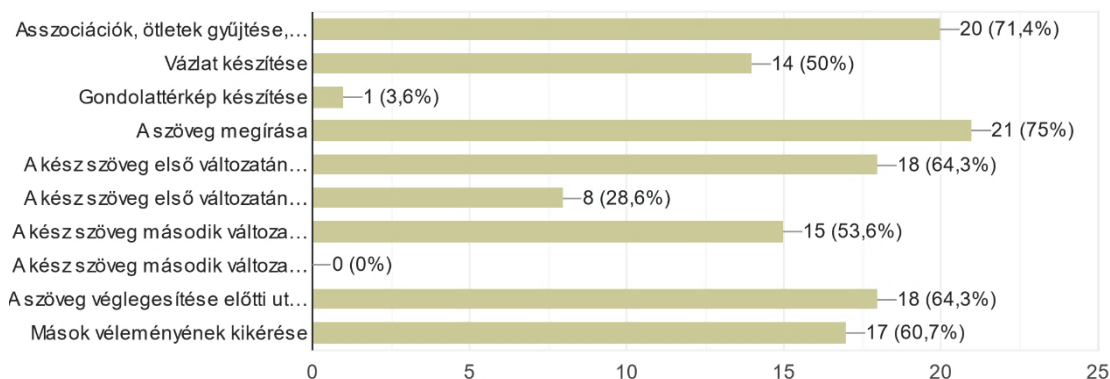
3. ábra: A kedvtelésből történő történetalkotás célja

Az óvodapedagógus hallgatók írásstratégiái a projekt keretén belül zajló történetalkotás során

A tanulmányomban feldolgozásra kerülő kvantitatív adatok további része már a játék a művészetekben kurzus keretein belül, zenei impulzus hatására történő alkotási folyamatra vonatkozik. Érdekel, hogy a projekt keretében zajló történetírás folyamata során milyen stratégiákat alkalmaztak a résztvevők. Ez a kérdés nem annyira a hallgatók önálló munkájának analizésére, hanem annak inkább szintézisére irányult. A célom az volt ezzel a kérdéssel, hogy az alkotók maguk is tudatosítsák és átlássák az alkotási folyamatuk szakaszait. A válaszlehetőségként megadott stratégiák tulajdonképpen az írásnak a tanár által meghatározott lépései voltak, amiktől bizonyos szintig el lehetett térni, ki lehetett egészíteni saját ötletekkel, megoldási utakkal. A 4. ábra részletezi, hogy milyen stratégiákat alkalmaztak a hallgatók, kezdve az asszociációk, ötletek gyűjtésétől és lejegyzetelésétől a szöveg véglegesítéséig. A hallgatók fele készített vázlatot a munkájához, egyikük pedig gondolattérképen rögzítette a tervezetét. A szöveg első változatának elkészítését követően a résztvevők 29 százaléka élt a látványosabb, markáns, globális változtatások lehetőségével, míg 64 százalékuk lokális javításokat, sok-sok kisebb, nem az egész szöveget érintő korrekciót végzett munkáján. A szöveg második változatán is több, mint a hallgatók fele módosított még, globális változtatásokra ekkor már senkinél nem került sor. A szöveg véglegesítése előtti utolsó korrekciók lehetőségével is élt a résztvevők 64 százaléka, vagyis esetükben a harmadik tisztázott változat lett a végleges verzió. Ezekből a válaszokból is kitűnik, hogy a véglegesnek szánt szöveg rengeteget változott az eredeti elképzeléshez képest.

Milyen stratégiákat alkalmaztál a történet írása során?

28 válasz

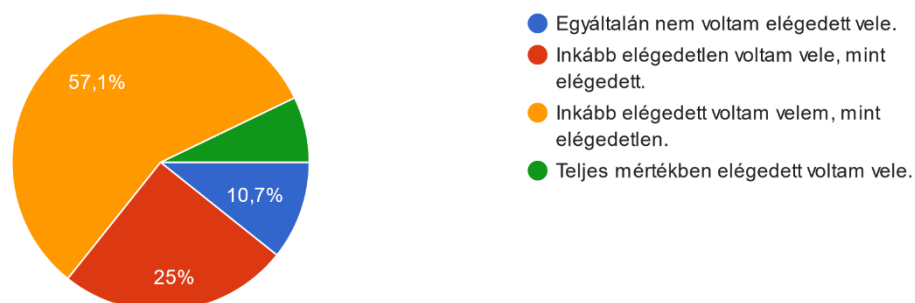
4. ábra: A résztvevők által alkalmazott írásstratégiák

Az óvodapedagógus hallgatók véleményének változása saját történetük egyes változatairól a projekt során

A vizsgálat előtt megfogalmazott egyik célom az volt, hogy a hallgatókat a folyamaton végigvezetve maguk is megtapasztalhassák, hogy kellő türelemmel, kitartással, mások véleményének meghallgatásával, a reflexiók és saját meglátásuk beépítésével, az eredeti szöveg csiszolásával, alakításával végül olyan eredményt érhetnek el, amellyel elégedettek lehetnek és egy fejlődési folyamat végső produktumaként tekinthetnek rá. Ez a célom maximálisan megvalósult, amit többek között az 5., a 6. és a 7. ábra adatai igazolnak. A kérdőíves vizsgálat részeként a hallgatók külön értékelték az elkészült történetük első, második és végleges változatát. Az értékelés négyfokozatú skálán történt. Az 5. ábra a történet első megírt változatának értékelését mutatja be alkotóik szemszögéből. Eszerint a résztvevők 11 százaléka egyáltalán nem volt elégedett az első változattal, 25 százaléuk inkább elégedetlen volt, mint elégedett, 57 százaléuk inkább elégedett volt, mint elégedetlen, és csupán 7 százaléuk érzett teljes elégedettséget az elkészült első változat olvasásakor.

Saját megítélésed szerint hogy sikerült a történet első (megírt) változata?

28 válasz

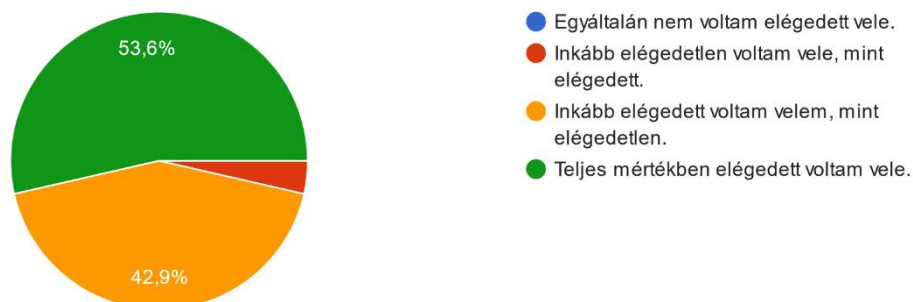
5. ábra: A hallgatók elégedettségének mértéke a történetük első változatával

A szöveg első változatán elvégzett módosításokat követően már növekedett az elégedettség mértéke a hallgatók körében (l. 6. ábra). Az elkészült második változattal már csak egyetlen

hallgató volt inkább elégedetlen, mint elégedett, 43 százalékuk inkább elégedettnek vallotta magát, mint elégedetlennek, és 54 százalék már a második változattal teljes mértékben elégedett volt. Már az 5. és a 6. ábra adatai között is szemmel látható pozitív változás figyelhető meg a résztvevők elégedettsége tekintetében.

Saját megítélésed szerint hogy sikerült a történet második (megírt) változata?

28 válasz

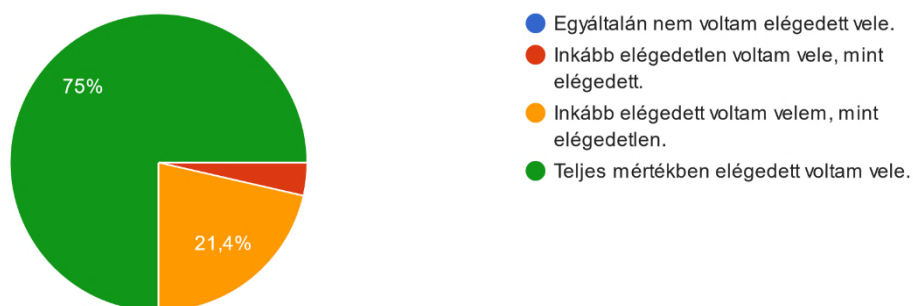

6. ábra: A hallgatók elégedettségének mértéke a történetük második változatával

A történet végleges változatának elkészültekor csupán egyetlen hallgató maradt továbbra is inkább elégedetlen a munkájával, a résztvevők 21 százaléka inkább elégedett volt, mint elégedetlen, és a nagy többség, 75 százalékuk számolt be arról, hogy teljes mértékben elégedett az elkészült alkotással. Ez a visszajelzés megerősít abban, hogy érdemes volt az óvodapedagógus szakos hallgatókat végigvezetni ezen az írásfolyamaton, hiszen menet közben megta-pasztalhatták saját szövegük alakulásának fázisait, a tervezési szakasz fontosságát, a fentebb bemutatott írásstratégiák alkalmazásának előnyeit, a kisebb-nagyobb korrekciók, átdolgozás jelentőségét és a sikerélményt, amiben az elkészült alkotás bemutatásakor lehetett részük.

Saját megítélésed szerint hogy sikerült a történet végleges (megírt) változata?

28 válasz

7. ábra: A hallgatók elégedettségének mértéke a történetük végleges változatával

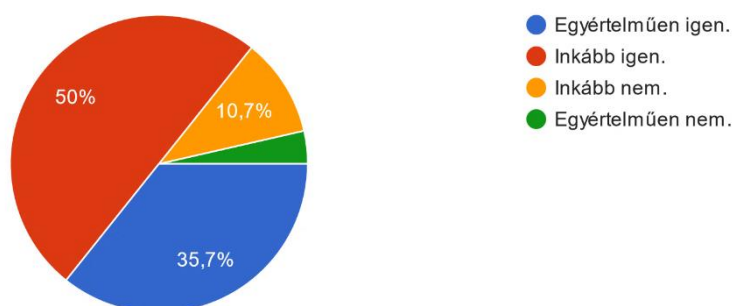
Az óvodapedagógus hallgatók szövegalkotási attitűdjének változása a projekt hatására

A hallgatók tapasztalatainak, véleményének visszajelzésére szolgáló írásbeli lekérdezés során kitértem annak vizsgálatára is, hogy a projektben való részvétel hatására változott-e a résztvevők attitűdje az írásbeli történetalkotáshoz. A válaszadók 68 százaléka adta azt a választ, hogy igen, változott. Közülük egyetlen hallgató sajnos úgy ítéli meg, hogy a projektet követően kevésbé motivált a saját történetek létrehozásában, mint előtte, 95 százalékuk viszont azt a

megnyugtató választ adta, hogy motiváltabbá vált saját történetek létrehozásában, mint a projekt előtt volt. Arra a kérdésre, hogy a kurzus teljesítését követően nagyobb bátorsággal fog-e önálló történetalkotásba, a válaszadók 89 százaléka felelt igennel, ami nagyon biztató eredmény. Hasonlóképp az is, hogy arra a kérdésre, hogy tervezik-e a későbbiekben további mesék írását, melyeket felhasználhatnak a munkájuk során, a résztvevők 36 százaléka az egyértelműen igen, 50 százaléka pedig az inkább igen választ adta, 3 hallgató írta, hogy inkább nem, egy hallgató pedig egyértelműen nem fog élni ezzel a lehetőséggel (l. 8. ábra). A projekt tehát egyértelműen motiváló hatású volt a hallgatók körében: mind az íráskedv, mind az írásbátorság növekvő tendenciát mutat, legtöbbjük számára sikerélményt jelentett a történetalkotás, és bár lehet, hogy az elkészült szöveg volt életük első meséje, remélhetőleg nem az utolsó, hanem épp ellenkezőleg: egy folyamat kezdetét jelenti.

Tervezed-e a jövőben további mesék írását, melyeket felhasználhatsz a munkád során?

28 válasz

8. ábra: A hallgatók jövőbeni meseírással kapcsolatos tervei

ÖSSZEGZÉS

Tanulmányomban egy óvodapedagógus hallgatók körében végzett vizsgálat részeredményeit mutattam be. A kutatás az önálló szövegalkotási attitűd vizsgálatára irányult. Érdekelt, hogy változhat-e a kedvtelésből történő íráshoz való viszony egy olyan feladat hatására, melynek során a hallgatók megtapasztalhatják egy önálló alkotás (mese) elkészülésének fázisait, mechanizmusát, az ötletgyűjtéstől a többszöri átdolgozáson át a végső változat elkészültéig. Az eredmények azt mutatják, hogy a kezdetben motiválatlan, az önálló szövegalkotásban, kreatív történetalkotásban rutinnal nem rendelkező résztvevők a projekt során, saját alkotásaik elkészítésével sikerélményre, önbizalomra, írásbátorságra és alkotókedvre tettek szert. A jövőben tervezik további saját történetek létrehozását, saját és családtagjaik örömeire és szakmai fejlődésük végett, valamint az óvodapedagógusi pályán való alkalmazás céljából.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] DANKÓ Ervinné. *Nyelvi-kommunikációs nevelés az óvodában*. Flaccus, Budapest, 2016.
- [2] BERNHARDT Renáta. A család mint laikus, de kompetens nevelés színtere. In: PETŐNÉ VÍGH Katalin (szerk.): *Az óvodapedagógia színes világa*. Flaccus, Budapest, 2021. 209–245.
- [3] DOBOZI Eszter. Kísérlet „a vég elhalasztására”. Irodalomolvasás és kreatív írás a magyarórán. *Iskolakultúra*, 13(4), 2003. 73–88.
- [4] FLOWER, Linda–HAYES, John Identifying the organization of writing process. In: GREGG, Lee William–STEINBERG, Erwin Ray (ed.) *Cognitive processes in writing*. Hillsdale: L. Erlbaum Associates, 1980. 177 p. ISBN 0898590329.
- [5] DE BEAUGRANDE, Robert *Text Production: Toward a Science of Text Production*. Norwood: Ablex, 1984. 400 p. ISBN 0893911585 0893911593.
- [6] BEREITER, Carl. Development in Writing. In: GREGG, Lee William–STEINBERG, Erwin Ray (ed.) *Cognitive processes in writing*. Hillsdale: L. Erlbaum Associates, 1980. 177 p. ISBN 0898590329.
- [7] BEREITER, Carl & SCARDAMALIA, Marlene. *The Psychology of Written Composition*. L. Erlbaum Associates, Hillsdale, 1987.
- [8] MOLNÁR Edit Katalin. A kognitív pszichológia három fogalmazásmo­dellje. *Magyar Pedagógia*, 96(2), 1996. 139–156.
- [9] MAGYAR Ágnes. Verbális és vizuális asszociációk zenei hatásra. *Danubius Noster*, 11(3), 2023a, 71–84.
- [10] MAGYAR. RWCT-technikák a folyamatalapú fogalmazástanítás támogatására: fókuszban a RAFT-eljárás. In: BALÁZS László (szerk.): *Fenntarthatóság a kommunikáció oktatásában. A kommunikáció oktatása 15*. Budapest: Hungarovox Kiadó, 2023b. 232 p. ISBN 9789635341719.
- [11] BÖTTCHER, Ingrid. *Kreatives Schreiben*. Cornelsen Verlag, Berlin, 1999.
- [12] SZASZKÓ Rita. Integrated skills and competence development through watching films in the target language. *Paideia*, 6(1), 2019. 91–120.
- [13] HAASE Zsófia. Szövegnyelvészet és kreatív írás. Szövegnyelvészeti ismeretek kreatív közvetítése a felsőoktatásban. In: DOBI E., ANDOR J. (szerk.) *Esettanulmányok a szövegkoherenciáról*. Officina Textologica 20. Debrecen: Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék, 2017. 147–160.
<http://mnytud.arts.unideb.hu/ot/20/11haasezs.pdf> (Letöltés: 2023. 09. 06.)
- [14] TAKÁCS Nándor. Kreatív gyakorlatok megtervezésének alapelvei az irodalomoktatásban. *Iskolakultúra*, 28(3-4), 2018. 70–76.
- [15] MAGYAR. Verbális és vizuális asszociációk zenei hatásra.
- [16] MAGYAR. Kreatív-produktív történetalkotás – Az alkotás öröme és a siker élménye játék a művészetekben órán. *Opus et Educatio*, 2024, megjelenés alatt.